

Změna žaloby

O změnu žaloby nejde, jestliže žalobce na základě téhož skutku mění pouze jeho právní kvalifikaci. Posouzení skutku po právní stránce je vždy úkolem soudu; žalobce nemusí svůj nárok právně kvalifikovat, a pokud tak učiní, není soud jeho právním názorem vázán.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 33 Odo 1665/2006, ze dne 29.4.2009)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobkyně Š. p. v. s., a. s. zastoupené advokátem, proti žalované obci O., zastoupené advokátem, o zaplacení 3.445.391,30 Kč s příslušenstvím, vedené u Krajského soudu v Ostravě pod sp. zn. 4 Cm 64/2001, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 27. července 2006, č. j. 2 Cmo 68 /2006-95, tak, že rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 27. července 2006, č. j. 2 Cmo 68 /2006-95, a rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 7. října 2005, č. j. 4 Cm 64/2001-71, se zrušují a věc se vrací Krajskému soudu v Ostravě k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Žalobkyně se po žalované domáhala zaplacení 3.445.391,30 Kč s příslušenství s tím, že tato částka představuje nedoplatek ceny za postoupení pohledávky.

Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 7. října 2005, č. j. 4 Cm 64/2001-71, zamítl žalobu, jíž se žalobkyně po žalované domáhala zaplacení 3.445.391,30 Kč s 8% úrokem od 16. 6. 2000 do 6. 10. 2000 a 0,1% denním úrokem z prodlení od 7. 10. 2000 do zaplacení, a rozhodl o nákladech řízení a o soudním poplatku. Vycházel ze zjištění, že dne 6. 11. 1998 uzavřela žalobkyně dohodu o uznání a vypořádání závazku, v níž obchodní společnost I. O. a. s. uznala svůj dluh ve výši 6.286.848,10 Kč, který měla vůči žalobkyni z neuhrazených faktur z akce „V. O.“, a zavázala se jej zaplatit tak, že 2.500.000,- Kč uhradí do konce listopadu 1998 a souhlasila, že zbývající část ve výši 3.786.848,10 Kč postoupí žalobkyně žalované. Smlouvou ze dne 14. 12. 1998 postoupila žalobkyně žalované pohledávku ve výši 3.586.719,40 Kč, kterou měla vůči I. O. a. s. z titulu „částečně neuhrazených faktur za provedené dílo „V. O.“; cena pohledávky se rovnala její nominální výši. Postoupení pohledávky žalobkyně oznámila dne 15. 12. 1998 společnosti I. O. a. s. Dodatkem ke smlouvě o postoupení pohledávky se žalovaná zavázala žalobkyni cenu pohledávky zaplatit ve zde sjednaných splátkách podle splátkového kalendáře. Smluvní strany se dohodly, že splátky budou úročeny v roce 1999 úrokem 10% p.a. a v roce 2000 úrokem 8% p.a. Dopisem ze dne 21. 9. 2000 oznámila žalobkyně žalované, že ke dni 21. 9. 2000 dluží na splátkách 920.913,73 Kč a podle smlouvy se stal zůstatek dluhu splatným k 6. 10. 2000. Žalovaná reagovala na tento dopis sdělením, že není schopna dluh splácet z důvodu nedostatku finančních prostředků. Dne 31. 12. 2002 si žalobkyně započítala na svou pohledávku za žalovanou pohledávku, kterou měla vůči žalované z titulu neuhrazeného nájemného ve výši 181.002,10 Kč. Na podkladě těchto zjištění dospěl soud prvního stupně k závěru, že smlouva o postoupení pohledávky je neplatná, neboť pohledávka, která byla předmětem postoupení, nebyla ve smlouvě konkretizována dostatečně určitě; ze smlouvy totiž není zřejmé, které z neuhrazených faktur za provedené dílo „V. O.“ v celkové výši 3.586.719,40 Kč byly smlouvou postoupeny.

Vrchní soud v Olomouci rozsudkem ze dne 27. července 2006, č. j. 2 Cmo 68/2006-95, potvrdil

rozsudek soudu prvního stupně a rozhodl o nákladech odvolacího řízení. Správnými shledal skutkové i právní závěry soudu prvního stupně. Zdůraznil, že z formulace smlouvy o postoupení pohledávky je zřejmé, že žalobkyně vystavila společnosti I. O. a. s. za provedení díla několik faktur, které byly zaplacený pouze částečně.

Ze smlouvy však nevyplývá, „zda některé faktury byly proplaceny pouze zčásti či zda některé byly zaplacený zcela a některé vůbec, a které z nich a v jakém rozsahu to byly“; postupovaná pohledávka tak není určena takovým způsobem, aby jí bylo možné vždy a bez potíží jednoznačně individualizovat a aby nevznikaly pochyby co bylo skutečně předmětem smlouvy o postoupení. Námitku žalobkyně, že pokud soud prvního stupně posoudil smlouvu jako neplatnou, měl věc posoudit z pohledu ustanovení o bezdůvodném obohacení, neshledal důvodnou. Připomněl, že žalobkyně požadovala zaplacení žalované částky z titulu plnění ze smlouvy a žaloba neobsahuje tvrzení, z něhož by bylo možné dovodit bezdůvodné obohacení žalované. Pro posouzení věci z pohledu ustanovení o bezdůvodném obohacení by bylo nutné, aby žalobkyně svá tvrzení změnila a soud takovou změnu žaloby připustil. K tomu však v řízení nedošlo.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, jehož přípustnost dovozuje z § 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. Nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, že smlouva o postoupení pohledávky je neplatná pro neurčitost. Má zato, že výkladem smlouvy pomocí interpretačních pravidel bylo možné zjistit, že úmysl obou smluvních stran směřoval k postoupení pohledávky, kterou měla žalobkyně vůči dlužníkovi I. O. a. s. z titulu nezaplacení ceny díla „V. O“. Tomu, že žalovaná nepochybovala o určitosti postupované pohledávky, nasvědčuje především skutečnost, že znala obsah dohody ze dne 6. 11. 1998, jíž byly uznány a vypořádány závazky I. O. a. s. Svědčí o tom i její následné chování, neboť postoupenou pohledávku obratem započítala proti pohledávkám, které vůči ní v té době měla I. O. a. s. Žalobkyně je nadále přesvědčena, že dospěl-li soud k závěru, že smlouva o postoupení pohledávky je neplatná, měl zkoumat, zda zjištěný skutkový stav umožňuje přiznat žalovanou částku z jiného právního důvodu, než bylo žalobou požadováno, tedy z titulu náhrady škody nebo bezdůvodného obohacení, které žalovaná získala na základě neplatné smlouvy. V této souvislosti poukazuje na judikaturu Nejvyššího soudu (rozhodnutí sp. zn. 25 Cdo 643/2000 a 25 Cdo 1934/2001) a Ústavního soudu (náleží sp. zn. III. ÚS 447/03). Z uvedených důvodů navrhla, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud ČR (§ 10a o. s. ř.) se po zjištění, že dovolání bylo podáno včas k tomu oprávněným subjektem (žalobkyní), za splnění podmínky advokátního zastoupení dovolatele (§ 240 odst. 1 a § 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.), zabýval nejprve otázkou přípustnosti dovolání.

Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

Přípustnost dovolání proti potvrzujícím rozhodnutím odvolacího soudu ve věci samé je upravena v § 237 odst. 1 písm. b/ a c/ o. s. ř. Podle písmena b/ tohoto ustanovení je dovolání přípustné proti rozsudku odvolacího soudu a proti usnesení odvolacího soudu, jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku (usnesení) proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil. Tímto ustanovením nemůže být přípustnost dovolání žalobkyně založena, jelikož napadeným rozsudkem byl potvrzen v pořadí první rozsudek, který soud prvního stupně v této věci vydal. Zbývá tedy posoudit přípustnost dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř., podle kterého je dovolání přípustné proti rozsudku odvolacího soudu a proti usnesení odvolacího soudu, jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle písmena b/ a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Podle § 237 odst. 3 o. s. ř. má rozhodnutí odvolacího soudu po právní stránce zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která

je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem.

Nesprávné právní posouzení věci spatřuje dovolatelka jednak v tom, že odvolací soud pochybil při hodnocení platnosti smlouvy o postoupení pohledávky a dále v tom, že posoudil-li tuto smlouvu jako neplatnou, měl zjištěný skutkový stav poměřovat ustanoveními o náhradě škody nebo o bezdůvodném obohacení.

Dovoláním zpochybněná otázka, zda byla pohledávka ve smlouvě o jejím postoupení specifikována dostatečně určitě, je otázkou triviální, nemá významový přesah do všeobecného kontextu soudní praxe (není relevantní rovněž pro posouzení jiných obdobných právních poměrů, resp. v konečném účinku nemůže mít vliv na obecnou rozhodovací činnost soudů, neboť se týká zcela konkrétní smlouvy - srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 1. 2001, sp. zn. 29 Odo 821/2000, a ze dne 25. 1. 2001, sp. zn. 20 Cdo 2965/2000, uveřejněná v Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu vydávaném nakladatelství C. H. Beck, pod označením C 23/1 a C 71/1) a nemůže tudíž činit rozhodnutí odvolacího soudu zásadně právně významným. Navíc odvolací soud při řešení této otázky respektoval zásadu, že interpretace obsahu právního úkonu soudem podle § 35 odst. 2 obč. zák. nemůže nahrazovat či měnit již učiněné projevy vůle a použití zákonných výkladových pravidel směřuje pouze k tomu, aby obsah právního úkonu vyjádřeného slovy, který učinili účastníci ve vzájemné dohodě, byl vyložen v souladu se stavem, který existoval v době jejich smluvního ujednání. Je-li obsah právního úkonu zaznamenán písemně, určitost projevu vůle je dána obsahem listiny, na níž je zaznamenán a nestačí, že účastníkům smlouvy je jasné, co je předmětem smlouvy a jaká jsou jejich práva a povinnosti, není-li to poznatelné z textu listiny. Určitost písemného projevu vůle je objektivní kategorií a takový projev vůle by neměl vzbuzovat důvodně pochybnosti o jeho obsahu ani u třetích osob.

Přípustnost dovolání není způsobilá založit ani dovolací námitka, že odvolací soud rozhodl v rozporu s hmotným právem, když věc nepoměřoval ustanoveními o náhradě škody. Odvolací soud v tomto směru nepochybil. Pro posouzení věci z pohledu ustanovení o náhradě škody v žalobě zcela chybí vyličení rozhodujících skutečností, tedy tvrzení o porušení právní povinnosti, vzniku škody v konkrétní výši a příčinné souvislosti mezi vznikem škody a porušením právní povinnosti.

Přisvědčit však lze dovolací námitce, že odvolací soud rozhodl v rozporu s hmotným právem, pokud na zjištěný skutkový stav věci neaplikoval ustanovení o bezdůvodném obohacení, konkrétně podle § 457 obč. zák.

Nejvyšší soud již ve svém rozsudku ze dne 31. 7. 2003, sp. zn. 25 Cdo 1934/2001, uveřejněném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod R 78/2004, formuloval právní názor, podle něhož byl-li žalobou uplatněn nárok na peněžité plnění vycházející ze skutkového tvrzení, že na základě smlouvy o nájmu žalovaný užíval věc a neposkytl za to žalobci smlouvené protiplnění (tj. nájemné), avšak v průběhu řízení soud posoudil nájemní smlouvou jako neplatnou a jiný důvod užívání nebyl tvrzen, není změnou skutkového stavu vymezeného v žalobě, posoudí-li soud nárok žalobce na zaplacení požadované částky podle hmotněprávních norem upravujících nárok na vydání bezdůvodného obohacení. Tento závěr se uplatní i v posuzovaném případě, kdy žalobkyně uplatnila vůči žalované nárok na peněžité plnění vycházející ze skutkového tvrzení, že jí žalovaná nezaplatila podle smlouvy o postoupení pohledávky sjednanou cenu (ačkoli postoupenou pohledávku sama „realizovala“), přičemž v průběhu řízení soud posoudil smlouvu o postoupení pohledávky jako neplatnou pro neurčitost.

Nelze souhlasit s odvolacím soudem, že ustanovení o bezdůvodném obohacení nemohla být aplikována proto, že žalobkyně nezměnila žalobu, resp. žalobní tvrzení, a že z dosavadních tvrzení nelze bezdůvodné obohacení žalované dovodit.

Změna žaloby je projevem dispoziční zásady, podle které je žalobce ve sporném řízení oprávněn svými úkony určit mimo jiné předmět řízení. O změnu žaloby se jedná například tehdy, požaduje-li žalobce nově jiné plnění, nebo požaduje-li sice stejné plnění, ale dovozuje ho z jiného skutku, než jak jej vylíčil v žalobě. O změnu žaloby však nejde, jestliže žalobce na základě téhož skutku mění pouze jeho právní kvalifikaci (např. nárok na zaplacení určité peněžité částky, který původně právně kvalifikoval jako plnění ze smlouvy, nyní dovozuje z odpovědnosti za bezdůvodné obohacení). Posouzení skutku (skutkového děje) po právní stránce je vždy úkolem soudu; žalobce nemusí svůj nárok právně kvalifikovat a pokud tak učiní, není soud jeho právním názorem vázán. Pouhá změna v právní kvalifikaci skutku není změnou žaloby.

Byla-li smlouva o postoupení pohledávky, z níž žalobkyně dovozovala své právo na finanční plnění, posouzena jako neplatná, může soud bez změny skutkového stavu vymezeného v žalobě posoudit požadavek žalobkyně podle hmotněprávních norem upravujících bezdůvodné obohacení, konkrétně bezdůvodné obohacení získané plněním z neplatného právního úkonu. Podle § 457 obč. zák. je-li smlouva neplatná nebo byla-li zrušena, je každý z účastníků povinen vrátit druhému vše, co podle ní dostal; v případech, v nichž vzájemná plnění spočívají v peněžitém plnění, soud provede i bez námítky započtení nebo bez vzájemného návrhu vzájemné zúčtování a rozhodne ve smyslu ustanovení § 98 o. s. ř. Pro úvahu soudu o eventuelní možné aplikaci uvedené normy na posuzovaný případ postačují skutková tvrzení obsažená v žalobě (tedy údaj, že byla uzavřena smlouva o postoupení pohledávky a že podle ní bylo plněno) a další relevantní skutečnosti, které žalobkyně uváděla v průběhu řízení (že žalovaná podle smlouvy o postoupení pohledávky zaplatila dne 15. 6. 2000 částku 631.238,76 Kč, že postoupenou pohledávku „realizovala tím, že jí zaplatila adekvátní část svých závazků vůči I. O. a. s.“, a že na pohledávku za žalovanou byla jednostranně započtena částka 181.002,10 Kč, kterou žalobkyně žalované dlužila na nájemném).

Lze uzavřít, že dospěl-li soud k právnímu závěru o neplatnosti této smlouvy a nemohl tudíž požadavek žalobkyně posuzovat z pohledu norem upravujících vztah ze smlouvy, mohl a měl (bez dalšího) žalobkyni popsany skutek (skutkový děj) poměřovat právní normou upravující bezdůvodné obohacení. Protože tak neučinil, nelze jeho právní posouzení věci pokládat za správné. Dovolání žalobkyně je tudíž přípustné a dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř. byl uplatněn opodstatněně. Nejvyššímu soudu proto nezbylo, než dovoláním napadený rozsudek podle § 243b odst. 2 části věty za středníkem o. s. ř. zrušit; se zřetelem k tomu, že důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i na rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil je rovněž a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 věta za středníkem, odst. 3 o. s. ř.).

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Majetková podstata \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předběžné opatření](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovní doba](#)
- [Exekuce](#)
- [Důkazní břemeno](#)
- [Dokazování, neúčinnost právního jednání](#)

- [Katastr nemovitostí](#)
- [Náhrada za ztrátu na výdělku \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)